

บทที่ 4

ทัศนะของชาวอินเดียนอารยันค่อน้ำโสมและสุรา
และรางวัลที่มุ่งหวังจากพิธีโสมยัชณะ

ทัศนะค่อน้ำโสมและสุรา

แม้ว่า เครื่องดื่มทั้งสองประเภทค่อน้ำโสมและสุราจะเป็น เครื่องดื่มที่แพร่หลายมากในสังคมของชาวอินเดียนอารยันในสมัยพระเวทก็ตาม แต่ความคิดเห็นของพวกเขาคือ เครื่องดื่มทั้งสองนี้ก็แตกต่างกันมาก กล่าวคือ น้ำโสมได้รับยกย่องว่าเป็น เครื่องดื่มศักดิ์สิทธิ์ซึ่งใช้สำหรับถวายแก่เทพเจ้าในพิธีกรรมต่าง ๆ พวกพราหมณ์ผู้ประกอบพิธีกรรมและผู้ร่วมพิธีจึงสามารถค่อน้ำโสมโดยไม่ได้รับการคำพิพากษา แต่สุราเป็น เครื่องดื่มที่ถูกคำพิพากษาไม่เป็นที่ยอมรับในสังคม โดยถือว่าเป็น เครื่องดื่มที่ทำให้ผู้ดื่มห่างเหินจากพระเจ้า เพราะผู้ดื่มสุราจะทำความผิดต่าง ๆ เช่นทะเลาะวิวาทได้ง่าย¹ และการดื่มสุราก็ทำให้เกิดความวุ่นวายโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเวลาประชุมกัน² ดังนั้นการดื่มสุราจึงจัดว่าเป็นการทำผิดต่อกฎเกณฑ์ทางศีลธรรมอย่างหนึ่งในเจ็ดอย่าง³ ทั้งยังถือว่าเป็นสาเหตุของความเสื่อมเสียมาให้ เช่นเดียวกับการเล่นการพนัน⁴ และสุรายังได้รับการยอมรับว่าเป็นเครื่อง

¹ Majumdar, The Vedic Age, Vol.1. p.457.

² Prakash, Food and Drinks in Ancient India, p.25.

³ RV.10.5.6

sapta maryādāḥ kavayastataksustāsāmekamidabhyamhuro gāt /
คัมภีร์นิรุคตะ 6.27 อธิบายว่า tāsāmekamapi adhigacchannamhasvān
bhavati / steyam guru-talparohanam brahmahatyā bhrūnahatyā surāpānam
duskrtakarmanah punah punah /

กฎเกณฑ์ทั้ง 7 ได้แก่ การขโมย การล่วงเกินภรรยาของครู การทำร้ายพราหมณ์ การทำแท้ง การดื่มสุรา การทำผิดครั้งแล้วครั้งเล่า

⁴ RV. 7.86.6

na svo dakso varuṇa dhruṭih sā surā manyurvibhidako acittih /

คัมของชาวบ้านทั่ว ๆ ไปเท่านั้น ไม่ใช่ถวายแก่เทพเจ้าแต่อย่างใด⁵

แต่ที่จริงในสมัยพระเวท สุราทาใช้ เป็นเครื่องคัมที่ถูกค้ำหนึ้อย่างเดียวไม่ เราได้พบเค้าของความคิดที่ยกย่องสุราปรากฏอยู่ในอถรรพเวทว่า สุราใช้ เป็นรางวัลตอบแทนแก่พราหมณ์ผู้ประกอบพิธีได้⁶ และยังใช้ เป็น เครื่องคัมของผู้ประกอบกรรมดีภายหลังการตายและได้ไปอยู่ร่วมกับบิดฤในสวรรค์ชั้นที่ 3 อีกด้วย⁷ ถึงกระนั้นก็ตาม โดยทั่ว ๆ ไป สุราก็มีชื่อในทางเสียและเป็น ที่สุหมันของนักกฎหมายว่าเป็นสา เหตุให้คนทำความผิด⁸

ความแตกต่างของโสมและสุรา

อย่างไรก็ตาม ในสมัยพระเวท เราไม่เห็นความแตกต่างระหว่างน้ำโสมและสุราเด่นชัดนัก เพราะคำว่าสุรา เป็นคำกลาง ๆ⁹ ที่ใช้เรียกเครื่องคัมมีนเมาประเภทต่าง ๆ จึงทำให้นักปราชญ์หลายท่านลงความเห็นว่ น้ำโสม เป็นเครื่องคัมมีรสมีนเมาประเภทหนึ่ง และปราชญ์บางท่านถึงกับ

⁵Kane, History of Dharmasāstra, Vol.3. p.964.

Rapson, The Cambridge History of India, Vol.1 p.90.

⁶AV.9.1.18

⁷SBr.12.8.1.7

⁸Walker, Hindu world an Encyclopaedia Survey of Hinduism, Vol.1. p.309.

⁹Prakash, Food and Drinks in Ancient India, p.75.

มีทางที่จะคิดได้ว่า ชาวอินเดียนคงจะ เรียกชื่อเครื่องคัมมีนเมาซึ่งมีส่วนผสมต่าง ๆ กันว่า สุรา เช่นเดียวกับคำว่าสุราหรือเหล้าในภาษาไทยซึ่งใช้เป็นคำกลาง ๆ สำหรับเรียกเครื่องคัมมีนเมายี่ห้อต่าง ๆ ใด ๆ อย่างไรก็ตาม ความคิดนี้ก็ยังไม่สามารถจะหาหลักฐานจากวรรณคดีใด ๆ มาสนับสนุนได้อย่างเต็มที่

กล่าวว่า น้ำโสมบางครั้งก็เรียกว่า สุรา ด้วย¹⁰ และแม้ว่าในคัมภีร์ศคภพหรามณะจะได้กล่าวถึง ความแตกต่างระหว่างน้ำโสมกับสุราไว้ว่า น้ำโสม เป็นความจริง เป็นความรุ่งเรือง เป็นความสว่าง สุราเป็นความเท็จ เป็นความด้อยค่า และเป็นความมืด¹¹ แต่ก็ดูเหมือนว่าเป็นการจำแนก เพื่อให้เห็นความแตกต่างของผลที่จะเกิดจากการ เกี่ยวข้องกับ เครื่องอัมทั้ง สองนี้ เท่านั้น หากได้ มุ่งแยกแยะ เพื่อให้เห็นความแตกต่างว่า เครื่องดื่มมีน เมาที้ทำจากอะไรบ้างจึงจะ เรียกหรือไม่ เรียกสุรา

อย่างไรก็ตามน้ำโสมและสุราตามที่กล่าวถึงในวิทยานิพนธ์นี้ ผู้วิจัยยึดหลักว่า น้ำโสม เป็น เครื่องดื่มที่ได้จากการคั้นพืชชนิดหนึ่งซึ่ง เรียกว่าคั้นโสม ส่วนสุราได้แก่ เครื่องดื่มที่ได้จาก แป้งซึ่งทำจากข้าวตามทัศนะของทีวี กาเน ผู้กล่าวว่าความคิด เห็นเกี่ยวกับ เครื่องดื่มมีน เมาที้ทั้งสองนี้ ยังไม่เป็นที่ลงรอยกัน เท่านั้น*

รางวัลที่มุ่งหวังจากพิธีโสมยัชณะ

ก่อนที่ชาวอิน เดียอารยันจะอพยพข้ามช่องเขาฮินดูช เข้าสู่ประเทศอินเดียและตั้งถิ่นฐาน อยู่ดินแดนทางภาคตะวันตกเฉียง เหนือตรงบริ เวณที่ราบลุ่มอันกว้างใหญ่ซึ่ง เป็นบริ เวณที่ เรียกว่าปัญจาป**

¹⁰ walker, Hindu World an Encyclopaedia Survey of Hinduism, Vol.1. p. 309.

¹¹ SBr.5.2.1.28

* Kane, History of Dharmasāstra, Vol.3. p.965.

ตามทัศนะของ ทีวี กาเน น้ำโสม เป็น เครื่องดื่มสำหรับพราหมณ์ ส่วนสุรา เป็น เครื่องดื่ม สำหรับประชาชนทั่ว ๆ ไป และสุราจะใช้ถวายแก่เทพเจ้าไม่ได้

** กริฟิธ (1973: 21) กล่าวว่า ปัญจาป (ปัญจา+อาป) คือแม่น้ำห้าสายซึ่งตามความคิดเห็นของแมกซ์ มิลเลอร์ ได้แก่ วิตัสตา (Vitastā), อะสิคนี (Asiknī), ปะรุชณี (Parusnī), วิปาศ (Vipās) และศุดดรี (Sutudrī)

แต่อีกความคิดหนึ่ง ปัญจาปได้แก่ปัญจทหรือปัญจนท ซึ่งได้แก่ ศตท (Sataḍru) วิปาศา (Vipāsā), อิราวตี (Irāvati), จันทรภากา (Candrabhāgā) และ วิตัสตา (Vitastā) (Monier-Williams, 1981: 576)

ในปัจจุบันได้นั้น พวกเขาต้องหันฝ่ากับอุปสรรคต่าง ๆ นานา เช่นโรคภัยไข้เจ็บ อันตรายจากสัตว์ป่าทั้งหลาย ตลอดจนภัยจากธรรมชาติ เช่นความแห้งแล้ง ลมพายุ และน้ำท่วม แต่เมื่อพวกเขาได้ขับไล่ชาวพื้นเมืองซึ่งเป็นเจ้าของเดิมออกไปแล้วได้เข้าครอบครองพื้นที่อันอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ แล้ว การดำรงชีวิตของพวกเขาก็ราบรื่น แม้บางครั้งจะต้องต่อสู้รบพุ่งกับชาวพื้นเมืองซึ่งยังหวงแหนถิ่นเดิมของตนอยู่ก็ตาม¹² ดังนั้นในระยะนี้พวกเขาคิดว่าชีวิตเป็นสิ่งที่น่ารื่นรมย์ บทสวดฤคเวทบางบทได้สะท้อนให้เห็นว่าพวกเขาอยากมีชีวิตอยู่ถึงร้อยปี¹³ น้ำใสเป็นเครื่องค้ำที่สร้างความหวังในชีวิตแก่พวกเขาอย่างมาก กล่าวคือพวกเขาเชื่อมั่นว่า หากได้ค้ำน้ำใสแล้ว พวกเขาจะไม่ตาย จะได้พบกับความรุ่งเรืองในชีวิต ได้รู้จักกับปวงเทพ และไม่มีศัตรูใด ๆ ที่จะสามารถทำอันตรายแก่พวกเขาได้เลย¹⁴

จากพื้นฐานของความคิดที่มองน้ำใสด้วยความหวังอันเลอเลิศประกอบกับคุณสมบัติของน้ำใสที่ค้ำแล้วมีนเขา จิตใจกล้าหาญ ตึกคะนองในการรบบึงกับยกย่องน้ำใสว่าเป็นเทพเจ้าที่เองที่มีทางสันนิษฐานได้ว่า น่าจะเป็นสาเหตุให้เกิดการค้นเอน้ำใสบูชาเทพเจ้าต่าง ๆ จนกระทั่ง

¹²K.M. Panikkar, India Past and Present (Eaglewood Cliffs: Prentic Hall International, 1964), p.251.

¹³RV.1.89.9
 satam himās satam saradah /

¹⁴RV.8.48.3
 apama somamamrtabhūmaganma jyotiravidāma devān / kim
 nunumasmankrnavatarātih kimu dhutih . . . //

พวกเราได้ค้ำน้ำใสแล้ว กลายเป็นผู้ไม่ตาย พวกเราได้เข้าถึงสวรรค์ ได้รู้จักเทพเจ้าทั้งหลาย ศัตรูใดเล่าจะทำอันตรายแก่พวกเราได้ และแม้แต่จะมุ่งร้ายต่อพวกเราก็ไม่มีทาง

กลายมาเป็นพิธีซึ่งมีความสำคัญยิ่ง เรียกว่า พิธีโสมยัชฎะ (Somayajña) ในพิธีดังกล่าว ชาวอินเดียนอารยันจะใช้น้ำโสมถวายแก่เทพเจ้าต่าง ๆ และดื่มโดยพระผู้ร่วมพิธี แม้ว่าในพิธีเสาศรามณี (Sautramani) ซึ่งนับเป็นหนึ่งในเจ็ดของพิธีโสมยัชฎะจะมีผู้กล่าวว่าใช้สุราแทนน้ำโสม¹⁵ แต่ที่จริงผู้ทำการบวงสรวงเท่านั้นที่ดื่มสุรา แต่โสมยังเป็นเครื่องดื่มของเทพเจ้าและของพราหมณ์ผู้ประกอบพิธีอยู่¹⁶

จุดมุ่งหมายที่สำคัญของชาวอินเดียนอารยันในการประกอบพิธีโสมยัชฎะก็คือการได้อन्नวน คือเทพเจ้าที่ตนเองบูชาด้วยน้ำโสม เพื่อให้เทพเจ้าองค์นั้นได้รับความพึงพอใจและประทานรางวัลที่ตนปรารถนา และถ้าหากเราจะพิจารณาอย่างกว้าง ๆ แล้ว รางวัลที่พวกเขาปรารถนาจะได้รับ นอกจากการได้รู้จักกับเทพเจ้าและการได้อยู่ร่วมกับเทพเจ้าบนสวรรค์หลังจากที่ตายแล้ว ส่วนใหญ่ก็คือปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิตประจำวันนั่นเอง ซึ่งได้แก่การมีอาหารสำหรับบริโภค อุดมสมบูรณ์ การมีช้าง ม้า วัว ควายอย่างมากมาย การมีทรัพย์สินสมบัติอื่น ๆ ที่พอเพียง การมีน้ำเพื่อการทำการเกษตรกรรม การมีสุขภาพที่แข็งแรงปราศจากโรคภัย การมีสติปัญญาที่เฉียบแหลม และการมีลูกหลานที่กล้าหาญเป็นวีรบุรุษเพื่อการรบและช่วยป้องกันศัตรู

ดังได้กล่าวแล้วว่า แม้เมื่อชาวอินเดียนอารยันซึ่งอพยพมาตั้งถิ่นฐานอยู่ในดินแดนบริเวณภาคตะวันตกเฉียงเหนือแถบปัญจาบนั้นจะได้ครอบครองที่ดินอันอุดมสมบูรณ์ แต่พวกเขาก็ต้องเผชิญกับความยากลำบากต่าง ๆ ความร้อนหยาบของแสงแดดในหน้าร้อนและความหนาวเหน็บของอากาศในหน้าหนาวนั้น เป็นความทุกข์อย่างสาหัสที่พวกเขาต้องต่อสู้ด้วยความอดทนอย่างสูงในการประกอบอาชีพประจำวัน ความทุกข์ดังกล่าวมาดูเหมือนว่า ถูกปลิดทิ้งไปเหลือไว้แต่ความแข็งแรงกระปรี้กระเปร่าหลังจากที่พวกเขาได้ดื่มน้ำโสม ซึ่งผลอันนี้เป็นรางวัลอย่างหนึ่งที่พวกเขาได้รับจากเทพเจ้า

---

¹⁵ Sarvepalli Radhakrishnan, The Cultural Heritage of India, Vol.1. (Calcutta: S. Antool & Co., Private Ltd., 1975), p.254.

¹⁶ SBr.12.8.2.21

ในพิธีโสมยัชชะ¹⁷

นอกจากการคั้นน้ำโสมจะให้ความแข็งแรงกระปรี้กระเปร่าแล้ว ชาวอินเดียนายังเชื่อว่า การคั้นน้ำโสมทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง เกิดความกล้าหาญที่จะพูด จะทำ และทำให้ไม่ตาย¹⁸ (อายุยีน)

จากคราที่สำรวจพบที่เมืองฮาร์ปพา (Harappa) นั้นย่อมเป็นหลักฐานให้เราสามารถกล่าวได้ว่า ชาวอินเดียนรู้จักโสมมานานแล้ว และในบทสวดฤๅ เวทจำชวณมากก็ได้กล่าวถึงโคและเนยโค เราจึงอาจอธิบายได้ว่า พวกเขาเลี้ยงโคไว้ด้วยวัตถุประสงค์ที่สำคัญอย่างหนึ่งคือการได้น้ำนมซึ่งจัดเป็นอาหารที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง¹⁹ โคจึงจัดเป็นสัตว์เลี้ยงที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ เป็นสัตว์ซึ่งแสดงถึงฐานะทางสังคม หนึ่ง เนื่องจากในสมัยพระเวทยังไม่ปรากฏหลักฐานชัดเจนว่ามีการใช้เงิน เหรียญหรือวัตถุอื่นที่กำหนดเป็นหน่วย เงินตราเพื่อใช้แทนเหรียญแต่อย่างใด โคจึงเป็นเครื่องกำหนดมาตรฐานของราคาทรัพย์สินที่ใช้แลกเปลี่ยนกัน นอกจากโคจะให้นมสดแล้วยังก่อให้เกิดผลิตภัณฑ์อาหารอื่น ๆ ตามมา เช่น เนยซึ่งเป็นอาหารที่พวกเขาชอบมาก และเนยยังใช้เป็นเครื่องบูชาเทพเจ้าได้อีกด้วย นอกจากนี้โคยังใช้ไถนาหรือเทียม เกวียนอีกทางหนึ่ง²⁰ และยังใช้เป็นทักขิธา เบื้องคั่นกำแพงหรือรั้วอีกด้วย²¹ เมื่อโคเป็นสัตว์ที่มีความสำคัญดังกล่าวมา โคจึงถูกจัดเป็นสมบัติอันล้ำค่าที่ใคร ๆ จะขำไม่ได้²² ดังนั้นบทสวดฤๅ เวทจำชวณมากจึงได้สะท้อนแนวความคิดของชาวอินเดียนที่นับถือโคจากการที่พวกเขาสวดอ้อนวอนต่อเทพเจ้าที่พวกเขาบูชาด้วยน้ำโสม

¹⁷ RV.9.31.2

. . . bhavendo dyumnavardhanah / bhavā vājānām patih //

ข้าแต่น้ำโสม ท่านเป็นสิ่งเพิ่มความแข็งแรงและเป็นเจ้าแห่งพลัง

RV.9.27.5

esa . . . matsaro madah /

รสโสมนี้ให้ความร่าเริงยินดี

¹⁸ Prakash, Food and Drinks in Ancient India, p.24.

¹⁹ Ibid., p.4.

²⁰ SBr.13.1.8.4

²¹ Majumdar, The Vedic Age, p.395.

²² SBr.7.5.2.19 และใน AV.3.15.7 มีข้อความกล่าวสรรเสริญโคว่า โคเป็นทรัพย์สินสมบัติ เป็นสัตว์ที่เพิ่มความร่าเริงต่าง ๆ

เพื่อให้ประธานโคแก่คน²³

นอกจากนี้ ชาวอินเดียอารยันยังมีความเชื่ออย่างแน่นแฟ้นว่า เมื่อมีคาส์เป็นหัวหน้าครอบครัวถึงแก่กรรมลง หน้าที่ในการประกอบพิธีทางศาสนาทั้งหมดในครอบครัวเช่นการบูชาไฟในบ้าน (Garhapatya) การให้ทักษิณาแก่พราหมณ์ หรือการประกอบพิธีโสมยัชญะ เป็นต้นจะต้องตกเป็นหน้าที่ของบุตรชายคนใด จึงเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่พวกเขาต้องมีบุตรชายไว้สืบสกุลหาไม่แล้ว การประกอบพิธีดังกล่าวจะขาดคอนไป และจัดว่าขาดการติดต่อกับเทพเจ้าที่ตนเองมีความผูกพันอย่างแน่นแฟ้นโดยที่เชื่อว่าความสุขและความทุกข์ของพวกเขาล้วนขึ้นอยู่กับเทพเจ้าที่จะบันดาลให้เป็นไปทั้งสิ้น หากเกิดความบกพร่องดังกล่าว ครอบครัวนั้นย่อมมีความผิดโดยสังคมนั้นว่าเป็นคนบาป และจะต้องถูกเทพเจ้าทั้งหลายลงโทษ* วิธีป้องกันจะกระทำได้ก็โดยการมีบุตรชายและทลานผู้กล้าหาญไว้มาก ๆ เพื่อสืบสกุลและทำหน้าที่ประกอบพิธีทางศาสนาต่าง ๆ ดังกล่าวมา จากบทสวดฤค เวท เป็นมากได้สะท้อนออกให้เห็นอย่างแจ่มชัดถึงความปรารถนาอย่างแรงกล้าในเรื่องการมีบุตรของพวกเขา²⁴

²³RV.9.2.10

gosā indo nrsā asyasvasā vājasā . . . /

น้ำโสมประธานโค บุตรผู้กล้าหาญ ม้าศึก และอาหาร

RV.9.11.7

. . . pavasva soma sam gave / devebhyo anukāmakrt //

ข้าแต่ผู้นำโสมผู้ให้ความร่ำเริงแก่มวลเทพ ขอท่านจงหลังความสุขด้วยโค

* ในฤค เวทได้กล่าวถึงว่ามีเทพเจ้าหลายองค์ที่คอยสอดส่องดูแลความประพฤติของมนุษย์ และคอยทำหน้าที่ลงโทษหากพบว่ามีผิด เช่น RV.1.24.15; 1.25.21; 7.65.3 กล่าวถึง เทพวรุณกับ เทพมิตระใช้บังวงบาศจองจำคนชั่วไว้ RV.5.83.9 กล่าวถึง เทพปรรชันยะบันดาลให้ฟ้าผ่าคนชั่ว RV.7.104.3 กล่าวถึงพระอินทร์และโสม เทพโยนคนชั่วลงในที่มืด

²⁴RV.9.61.23

suvīraso vayam jyema soma . . . /

ข้าแต่ผู้นำโสม ขอให้พวกเราได้รับบุตรชายผู้กล้าหาญทั้งหลาย

RV.9.59.1; 9.60.4; 9.61.6

ข้างและม้าก็เป็นรางวัลอย่างหนึ่งที่ชาวอินเดียอารยันในสมัยพระเวทต้องการอย่างมาก ทั้งนี้สันนิษฐานได้ว่า เนื่องจากความซุกกันคารของเส้นทางที่ใช้ในการคมนาคมติดต่อกันซึ่งไม่สะดวกอย่างยิ่งที่จะใช้พาหนะอย่างอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งม้าจัดเป็นพาหนะที่ไปได้รวดเร็วมาก²⁵ อัครวาล (Agrawal) กล่าวว่า ม้าชนิดของอินเดียสามารถวิ่งได้เป็นระยะทาง 10 โยชน์ (ประมาณ 51 ไมล์) โดยไม่หยุดพักเลย ข้างและม้ายังใช้ประโยชน์ในกิจการอื่น ๆ เช่น การล่าสัตว์และการรบด้วย²⁶ เมื่อข้างและม้าเป็นสัตว์ที่อำนวยความสุขประโยชน์ดังกล่าว เราจึงพบความปรารถนาอยากได้ของพวกเขาปรากฏให้เห็นในบทสวดฤคเวทอย่างแจ่มชัด²⁷

ต่อมาช่วงปลายของสมัยพระเวทและสมัยพราหมณะ ความอุดมสมบูรณ์ของดินแดนทางตะวันตกเฉียงเหนือของปัญจาปซึ่ง เป็นบริ เวณแห่งแรกที่พวกอินเดียอารยัน เข้ายึดครองและตั้งหลักแหล่งอยู่ได้ล้นมือลง บริ เวณปัญจาปจึงลดความสำคัญลงไปด้วย พวก เขาจึงอพยพไปหาที่อยู่แห่งใหม่ทางตะวันออกเฉียงใต้บริ เวณลุ่มแม่น้ำสรัสวตี และค้อย ๆ แม้อิทธิพลก็เข้าไปจนถึงทางตะวันออกเฉียงกลางบริ เวณที่ราบลุ่มของแม่น้ำคงคาและยมนาโดยรุกไล่ชาวพื้นเมืองเผ่าทราวีทออกไปแล้วตั้งถิ่นฐานอยู่บริ เวณที่ราบลุ่มของแม่น้ำทั้งสองนี้ เป็นเวลานาน²⁸ แต่ต่อมาบริ เวณที่ราบลุ่มของ

---

²⁵SBr.13.1.2.6-7

²⁶V.S. Agrawal, India As Known to Panini, Chap.3. (Allahabad: Allahabad Law Journal Press, 1953), p.154.

²⁷RV.9.62.12
a pavasva . . . asvinam /
ขอน้ำใส่มองหลังออกมาซึ่งม้า
RV.9.62.2
tanā krnvanto arvate //
น้ำใส่มองประธานความมั่งคั่งด้วยม้า

²⁸Romesh Chunder Dutt, A History of Civilization in Ancient India, (London: Kegan Paul, Trench, Trubner & Co., 1893), p.6.

แม่น้ำดังกล่าวก็กลับผันแปรไป บลูมฟิลด์ (Bloomfield) ได้บรรยายถึงสภาพของภูมิอากาศบริเวณที่ราบลุ่มแห่งนี้ว่า ในฤดูแล้งร้อนจัดมาก เพราะเกิดความแห้งแล้งอันส่งผลคือความอดอยากทั่วไทย เนื่องจากขาดอาหารบริโภครวมทั้งการระบาดของโรคภัยต่าง ๆ เช่นกาฬโรค และอหิวาตกโรค ซึ่งในฤดูฝนก็เกิดภาวะน้ำท่วมจากแม่น้ำสายใหญ่ ๆ ทางตะวันออกโดยเฉพาะแม่น้ำคงคาเป็นบริเวณกว้างไกลก่อให้เกิดความเสียหายอย่างใหญ่หลวงแก่ชีวิตและทรัพย์สินของพวก เขาเป็นอย่างมาก²⁹ ความปรารถนาที่จะหนีให้พ้นจากสภาพความทุกข์ยากเพราะการขาดแคลนอาหารและสิ่งอุปโภคอื่น ๆ อันเนื่องมาจากความโศกเศร้าของธรรมชาติดังกล่าวได้สะท้อนออกมาให้เห็นจากทสวด เป็นอันมากของคัมภีร์ฤค เวท³⁰

อย่างไรก็ตามการที่จะหนีให้พ้นจากสภาพของความทิวโหยดังกล่าวมานั้น พวก เขาก็มีความเชื่อว่า การทำพิธีบวงสรวงคือเทพเจ้าทั้งหลายด้วยเครื่องบูชาต่าง ๆ โดยเฉพาะด้วยน้ำใส่นั้นจะทำให้เทพเจ้าได้รับความพึงพอใจแล้วประทานน้ำฝนที่พอดีแก่การ เกษตรกรรมของคน กล่าวคืออย่า ให้น้ำน้อยจนเกินไปหรือมากเกินไปจนเกิดความเสียหายอย่างใหญ่หลวงดังกล่าว ดังนั้นในปีที่พวกเขาได้น้ำฝนที่พอดีแก่การ เกษตร พวกเขาจึงเชื่อว่า เทพเจ้าได้ประทานฝนแห่ง สวรรค์เพื่อความอุดมสมบูรณ์ตามที่พวกเขาได้วอนขอแล้ว³¹

²⁹ Maurice Bloomfield, The Religion of the Veda (Delhi: Indological Book House, 1972), pp.264-5.

³⁰ RV.9.40.4
 . . . indavā bhara . . . sahasrinīriṣah //

ข้าแต่หทัยน้ำใส ขอท่านจงนำมาซึ่งอาหารนับพัน

RV.9.33.6

rāyah . . . asmābhyam soma visvatah ā pavasva . . . //

ข้าแต่ข้าน้ำใส ขอท่านจงหึ่งออกมาซึ่งทรัพย์สินนับพันแก่พวกเรา

RV.9.20.4;9.42.6;9.40.3

³¹ RV.9.49.1;9.49.3;9.57.4

pavasva vrstimā su no'pāmurmim divah . . . /

ขอท่านจงหึ่งฝนและคลื่นน้ำจากสวรรค์แก่พวกเรา

ดังได้กล่าวแล้วว่า ในช่วงตอนปลายของสมัยพระเวท ชาวอินเดียนอารยันได้อพยพจากถิ่นเดิมทางตะวันตกเฉียงเหนือลงมาตั้งถิ่นฐานใหม่ ณ บริเวณที่ราบลุ่มของแม่น้ำคงคาและยมนา ในการอพยพนี้ ย่อมเป็นสิ่งแน่นอนว่า พวกเขาต้องได้ปะทะกับชาวพื้นเมืองเดิม และต้องทำสงครามรบพุ่ง เพื่อชิงดินแดนกันอยู่ชั่วระยะเวลาหนึ่งก่อนที่จะเข้ายึดครองได้ เมื่อเป็นเช่นนี้พวกเขาย่อมมีศัตรูคือชาวพื้นเมืองอยู่รอบด้านเป็นธรรมดา³² ศัตรูชาวพื้นเมืองเหล่านี้ชาวอินเดียนอารยันถือว่าเป็นคนชั่ว³³ ไร้ศาสนา³⁴ และเปรียบประดุจจระกษ³⁵ ที่คอยรบกวนให้พวกเขาไม่มีความ

³²RV.9.53.1

nudasva yāh parisprdhah //

จงขับไล่ศัตรูผู้เบียดเบียนเรา

³³RV.9.64.20

jahātyapracetasah //

นำโสมขจัดคนชั่ว

³⁴RV.9.29.5

raksā su no ararusah. . ./

จงคุ้มครองพวกเราจากคนไร้ศาสนา

³⁵RV.9.56.1

vighnanraksāmsi devayuh

นำโสมที่ปวงเทพโอรคปรานได้ฆ่าจระกษ

จระกษส์คอยู่ขึ้นเดียวกับยักษ์ บางพวกเป็นศัตรูของเทพ โดยทั่วไปหมายถึงพวกผี เที้ยวหากินในเวลากลางคืน มักอยู่ตามป่าช้าฝังศพ คอยทำลายยัญพิธีของมนุษย์และ เทวดา (Monier-Williams, 1981:871)

สงบสุข จึงจำเป็นที่จะต้องมิวิระบุรุษผู้กล้าหาญ เป็นผู้นำกองทัพเพื่อคุ้มครองชีวิตของพวกเขา
 บทสวดฤคเวทได้แสดงออกอย่างแจ่มชัดถึงความปรารถนาของพวกเขาที่จะมีบุตรผู้กล้าหาญเพื่อ
 วัตถุประสงค์ดังกล่าว³⁶ และแนวความคิดที่จะมีบุตรผู้กล้าหาญในสงครามนี้ยังสะท้อนให้เห็นว่า
 ชาวอินเดียนโบราณในสมัยพระเวทยกย่องผู้กล้าหาญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ได้เสียชีวิตในสงคราม
 พวกเขาเชื่อว่าผู้ที่ได้ประกอบวีรกรรมอันกล้าหาญจนเสียชีวิตในสงครามนั้น ภายหลังจากตายแล้ว
 จะได้อยู่บนพิภพโลก³⁷ บนสวรรค์ชั้นที่สามซึ่งถือเป็นสวรรค์ชั้นสูงสุด³⁸ เป็นที่สถิตของบรรดาพิศุ*
 และพระยม ** การมีชีวิตอมตะอยู่บนสวรรค์นี้ถือว่าเป็นจุดหมายปลายทางของชาวอินเดียนโบราณใน

³⁶RV.9.40.5

. . . nah punāna ā bhara . . . suviryam /

ข้าแต่ผู้นำโสมผู้ไหลไปอย่างสะดวก ขอท่านจงนำบุตรผู้กล้าหาญมาให้พวกเรา

RV.9.42.6;9.11.9

³⁷RV.1.35.6

tisro dyāvah

ในบทฤคเวทบทนี้กล่าวว่า สวรรค์สองแห่งแรกเป็นที่อยู่ของเทพสวดฤคและเทพอื่น ๆ
 แห่งที่สามซึ่งถือเป็นสวรรค์ชั้นสูงสุดเป็นที่อยู่ของพระยวมกับพิศุทั้งหลาย

³⁸RV.10.14.8

parame vyoman

*พิศุ หมายถึงผู้ล่วงลับไปแล้ว ส่วนมากหมายถึงผู้ล่วงลับไปแล้วสามชั่วคน ได้แก่บิดา
 ปู่และทวด เป็นพวกที่มีร่างที่สว่างรุ่งเรือง (RV.10.14.8=suvarcāh) ร่างนั้นยังคงคล้ายกับร่าง
 เค็มในระหว่างที่ยังเป็นมนุษย์ แต่ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บใด ๆ เบียดเบียน และอวิยะ เช่น
 แขน ขา ก็ไม่พิการ คค งอ หรืออ่อนเปลี้ย (วรลักษณ์ ทัพบรจจ, 2523: 21)

แต่ชอปกินส์ (Hopkins, 1974: 33) กล่าวว่า บางทีพิศุ ก็หมายถึงผีทั่ว ๆ ไปซึ่ง
 ได้รับการยกย่องขึ้นเป็นพิศุ นอกจากมนุษย์จะนับถือโดยเชิญให้มารับเครื่องสังเวยในพิธีทำบุญ
 อุทิศให้ผู้ตาย (ศราทธะ) แล้ว เทวดา อสูร ปีศาจ และกนิษฐก็นับถือด้วย

**พระยม เป็นบุตรของ เทพวิวิสวัต (RV.10.14.5) และ เทวีสร้อย (RV.10.17.1)
 มีฐานะเป็นเพียงมนุษย์ธรรมดาคนแรกที่ตายไป (RV.18.3.13) แต่เป็นมนุษย์คนแรกที่ได้รับยกย่อง
 ว่าเป็นผู้พบทางไปสู่สวรรค์ (RV.10.14.2) ทั้งยังได้รับยกย่องว่าเป็นราชาแห่งสวรรค์คู่กับพระวรุณ
 อีกด้วย (RV.10.14.7)

สมัยพระเวท³⁹ และแนวความคิดของผู้นิยมเสียชีวิตในสงครามนี้ได้รับการสืบทอดมาจนถึงสมัยมหากาพย์ ดังเช่นมหากาพย์มหาภารตะ ศานติบรรพ (99.4-5) ได้บรรยายภาพของสวรงค์ว่าเต็มไปด้วยบุคคลผู้เสียชีวิตในสงคราม

ความเชื่ออีกอย่างหนึ่งของชาวอินเดียอารยันคือน้ำโสมก็คือ เมื่อได้ดื่มแล้วจะทำให้สติปัญญาเฉียบแหลม⁴⁰ เกิดความคิดสว่างไสว⁴¹ ทำให้มีชื่อเสียง⁴² และทำให้พวกเขาสามารถเข้าถึงเทพเจ้าอีกด้วย⁴³

---

³⁹ Paul Deussen, The Philosophy of the Upanishads, tr. A.S. Geden (New York: Dover Publication, 1966) p.321.

⁴⁰ RV.9.4.3

sana daksam . . . /

ขอท่านจงประทานดวงปัญญาที่เฉียบแหลม

⁴¹ RV.9.9.9

sana medham . . . //

ขอท่านจงประทานดวงปัญญาอันสว่างไสว

RV.9.63.24

. . . pavase kratuvitsoma . . . /

น้ำโสม ขอท่านจงหลังความคิดอันสว่างไสว

⁴² RV.9.32.6

asme dehi . . . yaso . . . /

ขอท่านจงประทานชื่อเสียงแก่เรา

⁴³ RV.9.10.8

. . . na a dade . . . surye saca /

ขอท่านจงประทานซึ่งความใกล้ชิดกับสุรยเทพ

นอกจากรางวัลที่ชาวอินเดียอารยันหวังจะได้รับจากพิธีโสมยัชณะดังกล่าวมาแล้ว น้ำโสมในภาวะที่ยัง เป็นคันโอยูก็ได้รับการยอมรับว่ามีคุณประโยชน์แก่พวกเขาอย่างมากมาย ดังเราจะเห็นได้ว่า ในอถรรพเวทซึ่งเป็นพระเวทที่เกี่ยวกับเวทย์มนต์คาถาค่าง ๆ เช่น คาถารักษาโรคภัยไข้เจ็บ คาถาทำเสน่ห์อันเป็นเรื่องราวไสยศาสตร์และเป็นคตินิยมของชาวบ้านได้กล่าวถึงคุณสมบัติของโสมไว้ว่า โสมทำให้หญิงสาวมีเสน่ห์เอาชนะใจคนรักของหล่อนได้⁴⁴ โสมใช้เป็นยาแก้จัดพิษงูก็ได้⁴⁵ และยังใช้รักษาโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ เช่น รักษาคนขากระเผลก⁴⁶ ทั้งใช้เป็นยาปลูกผมให้คน⁴⁷ และเป็นยาทำให้คลอดบุตรง่ายได้อีกด้วย⁴⁸

เราจึงอาจสรุปทัศนคติของชาวอินเดียอารยันที่มีต่อเครื่องคัมสองชนิดคือน้ำโสมและสุราได้ว่า ในสมัยพระเวท น้ำโสมได้รับการยกย่องอย่างสูงว่าเป็นเครื่องคัมซึ่งนอกจากจะใช้สำหรับบูชาเทพเจ้าแล้ว ยังเป็นเครื่องคัมของชาวอินเดียอารยันทั่วไปโดยไม่ได้รับการคำหนิ และจัดเป็นเครื่อง

⁴⁴ RV. 2. 36. 3

AV. 3. 15. 7

⁴⁵ AV. 4. 6. 1

AV. 10. 4. 26

⁴⁶ AV. 4. 4. 5

⁴⁷ AV. 6. 21. 3

⁴⁸ AV. 1. 2. 1

แม้ว่าโสมตามความในอถรรพเวทที่อ้างนี้ อาจจะหมายถึงโสมในภาวะที่เป็นเทพเจ้าได้ก็ตาม ผู้วิจัยก็ยังเชื่อว่า ทัศนคติว่าโสมเป็นเทพนั้น น่าจะมาจากเหตุผลที่ชาวอินเดียอารยันถือว่า เป็นพืชที่ศักดิ์สิทธิ์ จึงยกย่องให้เป็นเทพเจ้า แท้ที่จริงคุณสมบัติ เช่นทำให้มีเสน่ห์ ขจัดพิษงู เป็นยาปลูกผม เป็นต้น น่าจะ เป็นคุณสมบัติของพืชมากกว่าของเทพ

ดื่มที่มีคุณประโยชน์คือพวกเขามากทั้งในค้ำร่างกายและจิตใจ ส่วนสุรานั้น เป็นเครื่องดื่มที่ไม่ได้
รับการยอมรับจากสังคม โดยถูกตำหนิว่าทำให้ผู้ดื่มกระทำความคิด จึงถูกห้ามไม่ให้คนในวรรณะ
ทั้งสามดื่ม แม้จะมีหลักฐานว่ามันมีประโยชน์ในบางกรณีก็ตาม

ต่อมาในสมัยพราหมณะ การยกย่องโสมว่าเป็น เครื่องดื่มที่มีความสำคัญต่อพิธีกรรม
ต่าง ๆ ยังปรากฏหลักฐานอย่างเด่นชัด เช่นเดียวกับในสมัยพระเวท โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน
ศคปถพราหมณะ⁴⁹ แต่สุรายังได้รับการดูหมิ่นว่าเป็นความเท็จ เป็นความค้อยต่ำ เป็นความมึน⁵⁰
และว่าการดื่มสุราเป็นสาเหตุให้ผู้ดื่มทำความคิด ทำให้ห่างเหินจากพระเจ้า จึงถูกห้ามไม่ให้
วรรณพราหมณ์ดื่ม⁵¹ เพียงในพิธีเสาศรามณีและพิธีวาช เปยะเท่านั้นที่เราพบข้อความอันแสดงถึง

---

⁴⁹ในศคปถพราหมณะได้กล่าวว่า น้ำโสม เป็น เครื่องดื่มที่ศักดิ์สิทธิ์ใช้สำหรับบูชาเทพเจ้า
(6.6.3.7) น้ำโสมเป็นความจริง เป็นความรุ่งเรือง และเป็นแสงสว่าง (5.1.5.28) ผู้ใช้
น้ำโสมบูชาเทพเจ้าในพิธีต่าง ๆ จะได้รับรางวัลตอบแทนจากเทพเจ้ามากกว่าบูชาด้วยสิ่งอื่น ๆ
เช่นสัตว์ (11.7.4.1) ผู้ดื่มน้ำโสมจะมีอายุยืนถึงร้อยปี (9.4.4.8) และโสมยังใช้เป็นยารักษา
โรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ ได้ (7.3.1.3) ในภาวะที่เป็นคนไม่โสมก็ได้รับการยกย่องว่าเป็นเจ้าป่า
(5.3.3.4) ทั้งยังจัดเป็น เครื่องดื่มที่จำเป็นของพระอินทร์ในเวลาปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ จนถึงว่า
น้ำโสมเป็นเพื่อนของพระอินทร์ (5.5.4.22)

⁵⁰SBr. 5.1.5.28

⁵¹-
Kath. 13.2

pāpma vaimalyam tasmād brāhmaṇaḥ surāṃ na pibati /

สุราเป็นบาป ทำให้มัวหมอง เพราะฉะนั้น พราหมณ์จะดื่มสุราไม่ได้

สุราที่ห้ามพราหมณ์ดื่มตามที่กล่าวในวิษณุธรรมสูตรได้แก่ สุราที่ทำจากพุทรา คอกมธูกะ

น้ำอ้อยคั้น ผลกปิถละ ผลอินทผลัม ขนุน องุ่น น้ำผึ้ง มะพร้าว และ เครื่องเทศอื่น ๆ

(Prakāsh, 1961: 152)

ทัศนคติของสุราในแง่ดี กล่าวคือ ในพิธีเสาศรามณ์ สุราถูกใช้ เป็นเครื่องขวงสรวง เพื่อเยี่ยวยากำลังของพระอินทร์ โดยใช้ร่วมกับน้ำโสม⁵² แต่ก็ปรากฏว่า เฉพาะผู้ เป็น เจ้าของพิธี เท่านั้นที่ดื่มสุรา ส่วนพระยังคงใช้น้ำโสม เป็น เครื่องดื่มอยู่

ต่อมาสมัยพราหมณะ ทัศนคติของชาวอินเดียนั้นคือ เครื่องดื่มทั้งสอง เริ่มแตกแยกเป็นสองทาง ฝ่ายหนึ่ง เห็นว่าน้ำโสมยังคง เป็น เครื่องดื่มที่ศักดิ์สิทธิ์ ใช้สำหรับบูชาเทพเจ้า และยอมรับว่าไม่มีความเสื่อมเสียแก่ผู้ดื่ม แต่ในขณะเดียวกันฝ่ายหนึ่งก็ตำหนิ และ เริ่มตั้งกฎเกณฑ์ทางศีลธรรมเกี่ยวกับ เครื่องดื่มขึ้น เพื่อบังคับให้คนในสังคมปฏิบัติตาม กระนั้นก็ตาม ก็ยังมีการแข่ง เครื่องดื่ม มินเมาซึ่ง เรียกชื่อรวม ๆ กันว่า มัทยะ (Madya) ซึ่งโดยทั่วไปหมายถึงสุราออกเป็นหลายชนิด และระบุลงไปว่า คนในวรรณะทั้งสี่จะดื่ม เครื่องดื่มที่ทำจากส่วนผสมอะไร หรือไมได้⁵³ ซึ่งเท่ากับ เป็นการยอมรับการดื่ม เครื่องดื่มมินเมาของคนในวรรณะชั้นสูงอยู่นั่นเอง

⁵² SBr.12.8.2.21

แต่ที่จริง ในคัมภีร์ฤค เทพก็ปรากฏข้อความที่กล่าวถึงการประกอบพิธี เพื่อเยี่ยวยากำลังของพระอินทร์โดย เทพอัศวินและ เทพสิริสวตี แต่ เครื่องดื่มที่ใช้ถวายแก่ เทพอัศวินคือน้ำโสม (RV.10.136.5) และพิธีนี้ตามที่กล่าวถึงในวาซส เนยีสหิตา 10.34 คือพิธีเสาศรามณ์

⁵³ ในโอด เรยพราหมณะ ได้แบ่งชนิดของ เครื่องดื่มสำหรับวรรณะทั้งสี่ไว้ว่า น้ำโสม เป็น เครื่องดื่มของพราหมณ์ นม เปรี๊ยะของ แพศย์ เครื่องดื่มที่คั้นจากรากของต้นนยโคระ (Ficus benghalensis) ผลอุทุมพร (Ficus glomerata) อัศวัดละ (Ficus religio) และปลักชะ (Ficus lacor) เป็น เครื่องดื่มของกษัตริย์ ส่วนน้ำเปล่าของวรรณะศูทร

AitBr.7.29

sa yadi somam brahmanānam sa bhakso, atha yadi dadhi vaisyanam sa bhakso, atha yadyapah sudranam sa bhakso, athasyaisa svo bhakso nyagrodha-syāvarodhasca phalāni caidumbarānyasvatthāni plaksani (Prakash, 1961: 30)

สาเหตุการแตกแยกความคิดของชาวอินเดียอารยันในเรื่อง เครื่องดื่มนี้ เราอาจจะอธิบายได้เป็น 2 ประเด็น

ประเด็นแรกซึ่งมีแนวโน้มที่จะเป็นไปได้มากกว่าคือ เกิดจากอิทธิพลของศาสนาซึ่งได้กำหนดคบทองโฆไว้อย่างหนักและชัดเจน⁵⁴ และเป็นที่ทราบกันดีว่าการกำหนดคบทองโฆผู้ดื่มเครื่องดื่มมีนเมาในหลายศาสนา เช่นศาสนาอิสลามและศาสนาพุทธ⁵⁵ ในสมัยพระเวทและพราหมณะ แม้ว่าการดื่มเครื่องดื่ม มีนเมาเฉพาะอย่างยิ่งสุราจะไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม แต่ก็ปรากฏหลักฐานว่าการดื่มสุรามีอยู่ทั่วไปในหมู่ชาวอินเดียอารยันยุคขึ้นทวารวดีทั้งชายและหญิง⁵⁶ ทั้งนี้ก็ปรากฏอย่างท่านสันนิษฐานว่า เป็นเพราะไม่มีการลงโทษกันอย่างจริงจังในทางปฏิบัติ⁵⁷

นอกจากทบัญญัติห้ามจากศาสนาแล้ว ทางฝ่ายบ้านเมืองก็ได้เข้มงวดกวดขันในการกระทำความผิดต่าง ๆ ไม่เฉพาะแต่การดื่มเครื่องดื่มมีนเมาเท่านั้น ความผิดส่วนอื่น ๆ ก็ได้มีการกำหนดโทษไว้อย่างหนักด้วย⁵⁸ ดังตัวอย่างเช่นในฉานโทษอุบนิษิตได้กล่าวถึงพระเจ้าอัสวติ

⁵⁴ Ap.1.9.25.3;

Paudh.2.1.1.18 และ Mn.11.91 ได้กำหนดโทษแก่ผู้ดื่มเครื่องดื่มมีนเมาไว้ว่า จะต้องถูกกรอศปากด้วย เครื่องดื่มชนิดนั้นซึ่งดื่มจนเดือดและจะบริสุทธิ์ได้คือ เมื่อตาย

⁵⁵ “ไอศรัทธาชนทั้งหลาย แท้จริงสุรา การพนัน . . . เป็นสิ่งโสภม เป็นของมารร้าย ฉะนั้นจงหลีกเลี่ยงมัน” (อัล-กุรอาน 5: 90-91)

วารสารสายสัมพันธ์, สุราเครื่องดื่มต้องห้ามในอิสลาม (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดการพิมพ์ไชยวัฒน์, 2518), หน้า 8.

มชช ปิวนโค เทว อาปคฺติโย อาปชชติ

พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี, พระวินัยปิฎก มทาวังค์ เล่ม 2. (พระนคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2502), หน้า 97.

⁵⁶ Upādhyāya, India In Kālidāsa, p. 196.

⁵⁷ Ibid., p.311.

B.G. Gokhale, Ancient India : History and Culture (Bombay: Asia Publishing House, 1952), p.131.

⁵⁸ ในพฤตสप्तสมฤติ 22.2 ได้กำหนดโทษแก่ผู้ทำผิดต่าง ๆ เช่น โกงการพนันต้องถูกปรับเท่าตัว งดและคามบ้านถูกตรา เครื่องหมายบนศีรษะ เพื่อประจานปล้นจี้คนเดินทางถูกแขวนคอ เรียกค่าไถ่ถูกเผาไฟทั้งเป็น ขโมยวัวควายถูกตัดจมูก

ดู แรบสัน (Rapson, 1968: 252)

(Asvapati) ได้ประกาศห้ามไม่ให้ประชาชนในราชอาณาจักรของพระองค์ทำความคิด เช่นการขโมย การประทุษร้าย และการดื่มเครื่องดื่มมึนเมา⁵⁹

น้ำโสมกับดวงจันทร์

จากการที่มีการเชื่อมโยงเกี่ยวกับการดื่มเครื่องดื่มมึนเมาจากทั้งทางฝ่ายศาสนาและฝ่ายบ้านเมืองนี้ มีประเด็นที่ควรจะศึกษาถึงเหตุผลที่น้ำโสมได้กลายมามีความหมายถึงดวงจันทร์ในสมัยอุปนิษัทและปราชญ์อย่างยาก ในเรื่องนี้เราอาจจะหาเหตุผลอธิบายได้ว่า แท้ที่จริงเค้าของความคิดที่ว่าโสมคือดวงจันทร์นั้นมีแล้วในสมัยพระเวท ดังเช่น ฤคเวท 9.61.30 ได้กล่าวถึงโสมมีอาวุธที่แหลมคมสำหรับทำลายศัตรู ซึ่งอรรถกกาจารย์สายณะให้คำอธิบายว่า โสมในที่นี้หมายถึงดวงจันทร์ อาวุธคือแสงสว่าง และศัตรูคือความมืด ฤคเวท 8.71.8 ได้กล่าวถึงน้ำโสมซึ่งส่องแสงเป็นประกายอยู่ในถ้ำว่า เหมือนกับดวงจันทร์⁶⁰ ฤคเวท 10.123.8 เปรียบเทียบหยกโสมว่าเหมือนกับน้ำกำลังไหลลงสู่ทะเลให้ความสว่างแก่พื้นพิภพ ฤคเวท 10.85.2-5 ก็กล่าวถึงโสมทำให้เทพอาทิตย์และโลกแข็งแรง และในอถรรพเวทก็มีข้อความบ่งว่าโสมคือดวงจันทร์เช่นเดียวกัน⁶¹ และเค้าของความคิดนี้ย่อม เป็นไปได้ว่ามีต่อมาในสมัยหลัง เช่นในสมัย พราหมณะ เราจึงพบข้อความที่บ่งว่า

⁵⁹ ChUpa.511.5

uvācāna me steno janapade na kadaryo na madyapo /

* (Griffith, 1973: 490n)

⁶⁰ อ่านเพิ่มเติมในแมคโคเนลล์ (1974: 113)

⁶¹ AV.11.6.7

soma mā muñcatu yam āhuscandramā /

โสมคือดวงจันทร์ เป็นอันมาก⁶²

จากเค้าความคิดที่ว่าโสมหมายถึงดวงจันทร์ดังกล่าวมาผสมผสานกับความคิดใหม่เกี่ยวกับเครื่องคัมภีร์ เมารวมทั้งน้ำโสมด้วยซึ่งถูกห้ามโดยทบัพัญญัติทางศาสนาประกอบกับความเข้มงวดในการลงโทษของทางฝ่ายบ้าน เมืองดังกล่าวมาแล้วนี้เองที่น่าจะเป็นเหตุผลหนึ่งซึ่งทำให้นักปราชญ์บางท่านกล่าวว่า โสมในสมัยอุปนิษิตและปุราณะนั้นหมายถึงดวงจันทร์เท่านั้น เพราะในสมัยดังกล่าวได้มีทบัพัญญัติห้ามคัมภีร์ เครื่องคัมภีร์ เมาอย่าง เค็ดชาด⁶³

ประเด็นที่สอง แม้ว่าทั้งทางศาสนาและฝ่ายบ้านเมืองจะได้กำหนดข้อห้ามอย่างแจ่มชัดและมีการลงโทษอย่างเข้มงวดก็ตาม แต่ความคิดในการแบ่งแยกวรรณะรุนแรงขึ้นกว่าแต่เดิม⁶⁴ กล่าวคือวรรณะชั้นสูง (วรรณะมีสี่ คือพราหมณ์ กษัตริย์ แพศย์ สุตร) คือ พราหมณ์ กษัตริย์ และ

⁶² SBr.11.1.3.5

candramāḥ vai somo devānam annam /

โสมคือดวงจันทร์นั่นเอง เป็นอาหารของเทพ

SBr.6.3.24

sūryaḥ eva agneyaḥ candramāḥ saumyaḥ /

ดวงอาทิตย์เป็นธรรมชาติของอัคนี ดวงจันทร์ของโสม

SBr.12.1.1.2

somo vai candramāḥ /

โสมคือดวงจันทร์แท้

⁶³ Wilkins, *Hindu Mythology*, p.73.

⁶⁴ เค้าของการแบ่งแยกวรรณะปรากฏแล้วตั้งแต่สมัยพระเวทคอนตัน ในปุรุษสุกคะ ได้กล่าวถึงวรรณะทั้งสี่คือ พราหมณ์ กษัตริย์ แพศย์ และบุตรว่า เกิดขึ้นเพราะความแตกต่างของผิวพรรณระหว่างชาวอารยันผู้รุกรานซึ่งมีผิวขาวและชาวพื้นเมือง เดินคือพวกทศุ ซึ่งมีผิวดำ แต่มูร์ (Muir) ได้ปฏิเสธโดยสิ้นเชิงถึงการมีวรรณะในสมัยพระเวท

แพศย์ซึ่งอยู่ในฐานะที่ได้เปรียบทางสังคมยังเห็นความจำเป็นของคนในการดื่ม เครื่องดื่มมึนเมาอยู่ จะเห็นได้ในวรรณคดีซึ่งถือว่าเป็นนักรบ มีหน้าที่คอยปกป้องแก่สังคมยังมีความคิดว่า เครื่องดื่มมึนเมาช่วยทำให้จิตใจอีกเหิม เกิดความกล้าหาญ มีสติปัญญาเฉียบแหลม ตัดสินใจว่องไวซึ่งถือเป็นคุณสมบัติที่จำเป็นของนักรบ เหตุนี้พริทิวาช เปยะ* (Vājapeya) ซึ่งเกิดขึ้นในสมัยพระเวทจึงได้รับการยกย่องสืบต่อมา ส่วนวรรณคดีก็มีความคิดเห็นว่าการที่คนได้รับเครื่องดื่มในการทำพิธีต่าง ๆ นั้น นับว่าเป็นรางวัลที่คืออย่างหนึ่ง ขณะเดียวกันการมีนักรบผู้กล้าหาญในสงครามไว้คอยปกป้องคนนั้นก็เป็นที่พึงพอใจของวรรณะแพศย์ซึ่งมีความคิดว่า การเจริญเติบโตของอุตสาหกรรม และ เกษตรกรรมขึ้นอยู่กับการณ์ครองของ วรรณะกษัตริย์ซึ่ง เป็นนักรบ เป็นสำคัญ⁶⁵ จึงย่อม เป็นไป ได้ว่าความคิด เช่นนี้นำไปสู่การประนีประนอมกันในการที่จะสงวน เครื่องดื่มมึน เมาบางประเภทไว้ เพื่อคน

จากเหตุผลทั้งสองประเด็นดังกล่าวมา เราจึงพบว่ากฎเกณฑ์ทางศีลธรรมที่กำหนดขึ้นเพื่อใช้เป็นมาตรการในการควบคุมความประพฤติของคนในสังคมในส่วนที่เกี่ยวกับเครื่องดื่มมึน เมา นั้น มีความแตกต่างกันมากแม้แต่ในคัมภีร์ เล่มเดียวกัน ตัวอย่าง เช่นข้อความในคัมภีร์ธรรมสูตร บางแห่งก็ระบุว่า ผู้ชายโสมมีความผิดถึงขั้นสูญเสียวรรณะ⁶⁶ การให้การสนับสนุนใด ๆ แก่คนที่ ชายโสม เช่นให้อาหารก็ถูกห้ามอย่าง เด็ดขาด⁶⁷ ยิ่งไปกว่านั้นแม้แต่อาหารที่ได้รับจากคนชายโสม ก็ถูกห้ามด้วย⁶⁸ ทั้งยังได้กำหนดวิธีการที่จะพ้นจากโทษของการล่วงละเมิดไว้ว่า ต้องทรมาณคน

* อ่านรายละเอียดในภาคผนวก ข , หน้า ๑๑.

⁶⁵ Rapson, The Cambridge History of India, Vol.1. p.83.

⁶⁶ Vas.14.23

Gaut.21.1

อี. เจ. แรปสัน (Rapson, 1968: 254) กล่าวว่า การสูญเสียวรรณะทำให้สูญเสีย สิทธิทางสังคมไปด้วย เช่นถ้าเป็นบุตรชายคนโตก็จะถูกตัดสิทธิจากการ เป็นทายาทรับมรดก

⁶⁷ Gaut.15.15

⁶⁸ Vas.14.3

อย่างหนัก⁶⁹ มิฉะนั้นจะถูกห้ามประกอบพิธีทำบุญอุทิศให้ผู้ตาย (สราทระ) อย่างเด็ดขาด⁷⁰ แต่ขณะเดียวกันบางแห่งกลับมีข้อความระบุว่า การดื่มน้ำโสมช่วยทำให้พ้นจากบาปได้⁷¹ แม้แต่ ภาชนะที่ได้สัมผัสกับน้ำโสมก็ถือว่าสะอาดยิ่งกว่าล้างด้วยน้ำธรรมดาเสียอีก⁷² นอกจากนี้ยังได้ ให้ความสำคัญแก่พราหมณ์ผู้ประกอบพิธีอย่างมากถึงกับ “การให้น้ำเพียงชั้นเดียวแก่พราหมณ์” เมื่อเกิดชาติใหม่ก็มีสิทธิ์ดื่มน้ำโสมได้⁷³

---

⁶⁹ Vas.21.31

⁷⁰ Gaut.15.16

⁷¹ Vas.12.11

Gaut.19.13

⁷² Baudh.1.4.7.4

⁷³ Vas.24.17

ข้อความที่แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญแก่พราหมณ์อย่างฉฉิน เหลือดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยเข้าใจว่า เป็นเพราะพราหมณ์เป็นผู้กำหนดกฎเกณฑ์นั้น ๆ และพราหมณ์เองก็เป็นผู้ใช้กฎเกณฑ์ นั้น ๆ ในพิธีกรรมต่าง ๆ จึงย่อมเป็นธรรมดาที่พราหมณ์จะต้องกำหนดกฎเกณฑ์ซึ่งเป็นประโยชน์แก่ พวกตนมากที่สุด ทั้งนี้เพื่อเรียกร้องผลประโยชน์ตอบแทน เราพบข้อกำหนดที่เปิดช่องทางให้พราหมณ์ เรียกร้องผลตอบแทน (ค่าทักษิณา) จากคัมภีร์ทางศาสนาเป็นอันมาก บางข้อความมีลักษณะเป็นการ เอาสัญญาในโลกหน้ามาล่อใจ เช่นว่าผู้ให้ทักษิณาแก่พราหมณ์จะได้อยู่สวรรค์เบื้องบน (RV.10.14 .4) ผู้ให้ม้าแก่พราหมณ์จะได้อยู่ร่วมกับสุรยเทพ (RV.10.107.2) บางข้อความก็มีลักษณะข่มขู่ เพื่อความปลอดภัยของพวกตน เช่นว่าผู้ขู่เชิญพราหมณ์จะต้องพรากรจากปิตฤโลกหรือสวรรค์เป็นเวลา ร้อยปี หากศตพราหมณ์จะพรากรจากปิตฤโลกถึงพันปี และจะพรากรเป็นจำนวนปีเท่ากับ เมล็ดทรายที่ เบือนเลือกของพราหมณ์ในกรณีทำร้ายถึงเลือกออก

TS.2.6.10.2 อ้างถึงใน Paul Deussen, The Philosophy of the Upanishads, tr. A.S.Geden. p.325.

นอกจากนี้ในศตพราหมณ์ 13.3.1.1 ยังกล่าวว่า การฆ่าพราหมณ์เป็นบาปหนักที่สุด

ในมนุสมฤตียังไม่มีข้อความใด ๆ ที่กล่าวข่งน้ำโสมว่าเป็นเครื่องคัมศักดิ์สิทธิ์ใช้สำหรับบูชาเทพเจ้า มีเพียงข้อความที่ระบุห้ามคนในวรรณะพราหมณ์ขายโสมอย่าง เค็ดชา⁷⁴ และห้ามให้อาหารแก่คนที่ขายโสมโดยกล่าวว่าอาหารนั้นจะกลายเป็น เลือดที่เน่า ซึ่งผู้ให้จะต้องบริโภคในชาติต่อไป⁷⁵ และแม้จะไม่ปรากฏข้อความว่าห้ามคัมแต่ก็อาจสันนิษฐานว่าการคัมก็ถูกห้ามด้วย

ทั้งในมนุสมฤติและธรรมสูตร ทศนะเกี่ยวกับสุรายังไม่เปลี่ยนแปลง กล่าวคือสุรายังไม่เป็นที่ยอมรับของคนชั้นสูง ทั้ง ๆ ที่มีการคัมอยู่ทั่วไปดังกล่าวแล้วก็ตาม ดังตัวอย่างในคัมภีร์ธรรมสูตร ได้วางข้อกำหนดห้ามพราหมณ์คัมสุราอย่าง เค็ดชา⁷⁶ โดยระบุว่าเป็นฆาปหนักเช่นเดียวกับการฆ่าพราหมณ์⁷⁷ และแม้แต่ภรรยาของพราหมณ์ก็คัมไม่ได้เพราะจะทำให้สามีสูญเสียความบริสุทธิ์ไปครึ่งตัว⁷⁸ ทั้งยังห้ามชายในวรรณะพราหมณ์เข้าใกล้หญิง หรือร่วมรักกับหญิงที่คัมสุราอีกด้วย⁷⁹ ยิ่งไป

⁷⁴Mn.10.88

apah śāstram viṣam māmsam somam . . . /

บรรณกถาจารย์อธิบายว่า jalalohaviṣamāmsasomam . . . varjayet

⁷⁵Mn.6.180

somavikrayine viṣṭa bhiṣaje pūyasonitam /

อาหารที่ให้แก่คนขายโสม จะคิด เป็น เหมือน เลือดที่เน่า เหมือน

⁷⁶-Ap.1.5.17.21 และ 1.7.21.8

Gaut.2.20

⁷⁷Gaut.21.1

⁷⁸Vas.21.15

⁷⁹-Ap.1.9.27.19

กว่านั้นยังระบุว่า การดื่มน้ำจากภาชนะที่เคยใส่สุราโดยเจดนาถ์ เป็นบาป⁸⁰ แม้แต่โรงกลั่นสุราก็ถูกรังเกียจว่าเป็นสถานที่ไม่มีวิสุทธิอีกด้วย⁸¹ และได้กำหนดโทษไว้ว่า พราหมณ์ผู้ฝ่าฝืนข้อห้ามนี้โดยเจตนาจะต้องทำพิธีกรรมานคน เป็นเวลาหนึ่งปี⁸² และเป็นเวลาสามเดือนหากไม่มีเจตนาฝ่าฝืน⁸³

บทกำหนดโทษของการดื่ม เครื่องดื่มมึนเมาโดย เจเพาะสุราถูกกำหนดหนักยิ่งขึ้นในมนุสมฤติ และวิษณุสมฤติโดยระบุไว้ว่า แม้แต่เพียงการจงใจดมกลิ่นสุรา⁸⁴ หรือการรับประทานอาหารที่มีสุราเจือปน ก็มีโทษถึงขั้นต้องสูญเสียวรรณะ⁸⁵ และข้อความบางตอนกล่าวว่า การดื่มสุราจัดว่าเป็นความ

⁸⁰Vas.20.21;1.19

⁸¹Baudh.1.5.9.3

⁸²Vas.20.19

การทรมานคนให้ลำบาก อ่านวิทยานิพนธ์ ฉบับนี้ หน้า 80

⁸³Baudh.2.1.1.18

⁸⁴VS.38.2

⁸⁵Mn.11.151;11.184 และ 11.97

Mn.11.97

yasya kayagatam brahma madyenaplavyate sakrt tasya vyapaiti
brahmanyam sudratvam ca sa gacchati /

อาหารที่พราหมณ์คนใดกินเข้าไปในร่างกายเป็นอนค้วขของมึนเมา เขาย่อมเสียความเป็นพราหมณ์ และถึงความเป็นศูทร

ผิดที่มีโทษหนักเท่ากับการฆ่าพราหมณ์ การขโมย และการล่วงเกินภรรยาของครู⁸⁶ ในกรณีที่ผู้
 ค่อมอยู่ในวรรณกษัตริย์จะถือว่าได้ทำความชั่วมาก⁸⁷ เหตุนี้ในคัมภีร์ทั้งสองจึงห้ามพราหมณ์
 กษัตริย์ และแพศย์ค่อมสุราอย่างเด็ดขาด⁸⁸ เพราะถือว่าสุรานั้นเป็นอาหารของยักษ์ รากษส และ
 ปีศาจ⁸⁹ สตรีที่ค่อมสุรายังถูกสังคมดูหมิ่นและรังเกียจมาก เพราะถือว่าเธอทำความเสื่อมเสียแก่
 ตัวเธอ⁹⁰ เฉพาะอย่างยิ่งในยามที่สามีไม่อยู่⁹¹ หากเธอแต่งงานแล้วก็อาจถูกหญิงอื่นชิงสามีไปโดย

⁸⁶ Mn.9.235 และ 11.55

Mn.9.235

brahmahā ca surāpasca steyī ca gurutalpagah . . . / ete
 sarve . . . mahāpātakino narāh //

ผู้ฆ่าพราหมณ์ ผู้ค่อมสุรา ผู้ขโมย ผู้ล่วงเกินภรรยาของครูทั้งหมด จัดว่าได้กระทำ
 บาปหนัก

⁸⁷ Mn.7.47

⁸⁸ Mn.11.93

surā vai . . . pāpmā . . . tasmādhrahmanarājanyau vaisyasca
 na suram pibet //

สุราเป็นบาปแท้ เพราะฉะนั้นพราหมณ์ กษัตริย์ และแพศย์ไม่ควรค่อม

⁸⁹ Mn.11.95

yaksarakṣaṅpisacānam . . . surāsavam /

เครื่องค่อมมีน เมาคือสุรา จัดเป็นอาหารของยักษ์ รากษส และปีศาจ

⁹⁰ Mn.9.13

panam durjanasamsargah . . . nārisamdusanāni /

การค่อมสุรา และการสมคบกับคนชั่ว เป็นเหตุเสื่อมเสียของสตรี

⁹¹ BrS.25.13

madyamāmsābhiyogam ca na kuryāt prositaprabhāh /

สตรีที่สามีไม่อยู่ ไม่ควรค่อมมีน เมาและรับประทาน เนื้อ

ยกเอาการที่เธอดื่มสุรา เป็นข้ออ้างได้⁹² นอกจากนี้ยังมีข้อห้ามไม่ให้ชายร่วมรักกับสตรีที่ดื่มสุรา⁹³ และแม้ เธอตายแล้วก็ยังห้ามกรวดน้ำให้⁹⁴

ในส่วนที่เกี่ยวกับพิธีกรรม ก็มีบทบัญญัติห้ามพราหมณ์ผู้ดื่มสุรา เข้าร่วมพิธีทำบุญอุทิศให้บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว (พิธีศราทธะ)⁹⁵ เพราะถือว่าเป็นผู้ไม่บริสุทธิ์⁹⁶ แม้แต่ตัวเองหากตายไปแล้วก็ต้องคณกรมหาเรารวะ⁹⁷ หรือไม่หากเกิดมาชาติใหม่ก็จะถือกำเนิด เป็นแมลงหรือสัตว์ชั้นต่ำ⁹⁸

การกำหนดคบทลงโทษแก่ผู้ฝ่าฝืนดื่มสุราดังกล่าวมานั้น เป็นการกำหนดเพื่อ เกิดผลในทางจิตใจโดยมุ่งที่จะให้เกิดความเกรงกลัวไม่กล้าล่วงละเมิด อย่างไรก็ตามบทบัญญัติทางศาสนาจำนวนมากก็ได้ระบุถึงโทษของการดื่มสุราที่จะเกิดแก่ร่างกายไว้เช่นเดียวกัน ดังเช่นอนุคีตาระบุไว้ว่า สุราทำลายอาหาร ทำให้รับประทานอาหารไม่ได้ อวัยวะบางส่วน เช่น ตา หู จมูก ลิ้น จะเสื่อมถอยสมรรถภาพลง เป็นผลให้การทำ ชุค และคิดเสื่อมถอยลงไปด้วย⁹⁹ นอกจากนี้ยัง

⁹²Mn.9.80

madyapāsādhuvrttā . . . adhivettavyā //

สตรีที่ดื่ม เครื่องดื่มมึนเมา และประพฤดิชั่ว เป็นผู้ที่อาจถูกชิงสามีไป

⁹³VS.37.33

⁹⁴Mn.5.90

surāpinām ca yositam /

ข้อความนี้สัมพันธ์กับ Mn.5.89 ที่ว่า ātmanastyāginām caiva nivartatodakakriyā

ไม่พึงทำการกรวดน้ำให้หญิงผู้ช้ำสามีของตัวตาย และผู้ดื่มสุรา

⁹⁵Mn.3.151 śrāddhe na bhojayet และ 3.158

⁹⁶Mn.11.97

⁹⁷VS.54.7

⁹⁸Mn.12.56

Kimikitapatanganām vidbhujām caiva paksinām himsnānām caiva satvānām surāpo brāhmano vrajet. //

⁹⁹อนุคีตา 10.14

อนุคีตา เป็นส่วนหนึ่งของบรรพที่ 14 ของมหาภารตะ (Monier-Williams, 1981:32)

เชื่อว่าการดื่มสุราเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ฟันดำ¹⁰⁰ อาจถึงกับเสียสติได้¹⁰¹ และผู้ดื่มสุรา
สมรรถภาพด้านต่าง ๆ จะเสื่อมถอยลงโดยลำดับ¹⁰²

นอกจากโทษดังกล่าวแล้ว ยังมีโทษที่รุนแรงกว่าซึ่งกำหนดไว้ในรูปของการทำพิธีกรรมาน
ตนเอง หรือถูกกรรมานโดยบุคคลอื่น ดังเช่นในวิษณุสมฤติซึ่งกำหนดโทษไว้ว่า ผู้ดื่มสุราจะต้องทำพิธี

¹⁰⁰Mn.11.49

surāpah syāvadantatām /

ผู้วิจัยไม่สามารถหาเหตุผลที่ชัดเจนมาอธิบายถึงสาเหตุที่การดื่มสุราทำให้ฟันดำ
อย่างไรก็ตาม จากหลักฐานของนักปราชญ์บางท่านที่กล่าวว่า ธรรมเนียมนิยมอย่างหนึ่งของชาว
อินเดียหลังจากการดื่มสุราคือการเคี้ยวใบพลู (Areca catechu) เพื่อดับกลิ่น (Upādhyāya,
1947: 197) เราจึงอาจอธิบายได้ว่า การเคี้ยวใบพลูซึ่งต้องผสมกับเปลือกของต้นกระวาน
(Citrus medica) อาจเป็นสาเหตุให้ฟันดำได้ เหมือนการรับประทานหมากของคนไทยบางคน
ซึ่งทำให้ฟันดำเหมือนกัน

ดู เรื่องการเคี้ยวใบพลูของคนอินเดียโบราณในประกาศ (Prakāsh, 1961:
253-4)

¹⁰¹F.Max. Muller, The Dhammapada; Book 1. Vol.10 of The Sacred
Books of the East (Delhi: Motilal Banarsidass, 1972), p.66.

¹⁰²Mn.12.45

dyūtapānaprasaktā jaghanyā /

ผู้ติดในการพนันและการดื่มสุราจะเป็นผู้เลวลง

ทรมาณคนเพื่อให้พ้นจากความผิดโดยพิธีซึ่งเรียกว่าจันทรายนะ (Cāndrāyana)¹⁰³ แต่ใน
 ธรรมสูตรมีข้อความกล่าวว่า ผู้คัมสุราสามารถบริสุทธิ์ได้เพียงโดยการท่องบทสวดที่ศักดิ์สิทธิ์¹⁰⁴
 หรือโดยการศึกษาคัมภีร์กฎหมายที่ศักดิ์สิทธิ์เท่านั้น¹⁰⁵ แต่ขณะเดียวกันก็ได้กำหนดบทลงโทษชั้นหนัก
 ไว้ว่า ผู้คัมสุราจะต้องกรอกปากจนตายด้วยสุราที่คัมให้ร้อน¹⁰⁶ ข้อนี้อีกเหมือนกับโทษที่ระบุไว้ใน
 มนุสมฤติ¹⁰⁷ ถ้าไม่ใช่วิธีลงโทษโดยกรอกปากด้วยสุราที่คัมจนเดือดแล้ว ก็ใช้วิธีประจานให้อัยอาย
 โดยการสักหรือใช้เหล็กเผาไพนาบที่หน้าผากให้เป็นรูปคนหัวขาด รูปอวัยวะของผู้หญิง รูปสุนัข
 จิ้งจอกหรือรูปร้านสุราแล้วขับไล่ออกจากถิ่น¹⁰⁸

---

¹⁰³ในวิชฌุมฤติ 55.4 และ 47.3 เป็นต้นได้กล่าวไว้ว่า ผู้คัมสุราจะบริสุทธิ์ได้โดยการ
 ทำพิธีทรมาณคนตามพิธีซึ่งเรียกว่าจันทรายนะ วิธีนี้ เซอร์ โมเนียร์ โมเนียร์วิลเลียมส์ได้
 อธิบายไว้ว่า ได้แก่การอดอาหารลงวันละคำในข้างแรม 15 วัน และกลับเพิ่มขึ้นวันละคำในข้างขึ้น
 15 วัน เป็นเวลาหนึ่งเดือน (Monier - Williams 1981: 392)

แต่ในมนุสมฤติและเพาธายนธรรมสูตร ได้กล่าวถึงวิธีทรมาณคนว่าให้รับประทาน
 ข้าววันละมือ หรือนุ่งห่มผ้าที่ทำจากขนวัวหรือ เคราของคณพร้อมกับถือถ้วยสุรา เพื่อประจาน เป็น เวลา
 หนึ่งปี (Mn.11.93) หรือคัมบัสสาวะวัวหรืออุจจาระวัวที่คัมและคัมน้ำหรือมนจนตาย (Mn.11.92)
 หรือถือบวชใหม่ (Mn.11.151) หรือคัมน้ำคัมข้าวครบ 7 วัน 7 คืน (Baudh.6.3.6.11) แต่ถ้า
 เพียงคัมกลืนสุราจากลมหายใจของคนอื่น ให้กลืนลมหายใจในน้ำครบ 3 ครั้ง (Mn.11.150)

¹⁰⁴Vas26.5

¹⁰⁵Vas.27.19

¹⁰⁶-Ap.1.91.25.3

¹⁰⁷Mn.11.91

gomūtram agnivarṇam vā pibedudakam . . . maraṇād /

อรรถกถาจารย์ อธิบายว่า agnisparśam kṛtvā yāvanmaraṇam pibet /

¹⁰⁸Baudh.1.10.19.18

VS.5.5

แม้จะได้กำหนดบทลงโทษไว้ทั้งสถานเบา ปานกลาง และหนัก ดังกล่าวแล้วก็ตาม ก็ยังปรากฏว่ามีการผ่อนผันให้กับบุคคลบางประเภทซึ่งมีคุณสมบัติตามที่กำหนดคือ เครื่องดื่มมีนเมา บางประเภทได้¹⁰⁹ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสับสนทางความคิดในเรื่องนี้อย่างมาก อีกอย่างหนึ่ง กฎเกณฑ์ทางศีลธรรมในเรื่อง เครื่องดื่มมีนเมาซึ่งกล่าวถึงผู้ที่ถูกห้ามดื่มและประเภทของ เครื่องดื่ม ที่อนุญาตก็ไม่ตรงกัน ตัวอย่าง เช่นในอภิสัมพุทธธรรมสูตรได้ห้ามคนในวรรณะทั้งสามดื่ม เครื่องดื่ม มีนเมาทุกชนิด¹¹⁰ แต่ในมธุสมฤติซึ่งแบ่งสุรารออกเป็น 3 ชนิดกลับห้ามพราหมณ์เท่านั้นดื่ม¹¹¹ ไม่ปรากฏข้อความว่าห้ามวรรณะกษัตริย์และวรรณะแพศย์ดื่มแต่อย่างใด ซึ่งในข้อนี้ พีวี กาเน ได้ให้ความคิดเห็นไว้ว่า สุราที่ทำจากอ้อย (เคาทิ) ก็คือสุราที่ทำจากแป้งซึ่งได้จากข้าว (ไปษฏี) ก็คือ และสุราที่ทำจากคอกมธูกะ (มาธวี) ก็คือ ห้ามดื่มเฉพาะผู้ที่อยู่ในวรรณะพราหมณ์เท่านั้น ส่วน ผู้ที่อยู่ในวรรณะกษัตริย์และวรรณะแพศย์ห้ามดื่มเฉพาะสุราที่ทำจากแป้ง แต่อีกสองชนิดนอกนี้ดื่มได้¹¹²

¹⁰⁹ Mn.11.7

yasya traivārsikam bhaktam paryaptam bhṛtyavṛttaye / adhikam vāpi vidyeta sa somam patumarhati //

ผู้มีทรัพย์สมบัติพอเพียงที่จะเลี้ยงบริวารได้ถึง 3 ปี หรือมากกว่ามีสิทธิ์ดื่มน้ำใสได้

Pānini 41.93

dasapurusaṅkām yasya grihe śudra na vidyeraṅ sa somam pibet //

ตระกูลที่ไม่มีผู้ใด เป็นบุตร เลย ในระยะสิบชั่วคนดื่มน้ำใสได้

¹¹⁰ Ap.1.5.17.21

sarvam madyamapeyam

เครื่องดื่มมีนเมาทุกชนิดไม่ควรดื่ม

¹¹¹ Mn.11.94

¹¹² Kane, History of Dharmasastra, Vol.2.p.795.

K.M. Munshi, Majumdar and Pusalkar, The History and Culture of the Indian People, Vol.4. (Bombay: P.H. Raman, 1955), p.888.

ในเพาธายนธรรมสูตร (11.22) ก็กล่าวว่า พวกพราหมณ์ที่อยู่ทางตอนเหนือของอินเดียสามารถดื่ม
 รัมได้* ในมหาภารตะอุทโยคบรรพ (59.5) ได้กล่าวถึงวาสุเทพและอรชุนดื่มสุราจนเมเา¹¹³
 ในวรรณคดีที่เป็นผลงานของกาลิทาสได้อ้างถึงการดื่ม เครื่องดื่มมีน เมฆของบุคคลชั้นสูงไว้อย่างมาก
 มาย เช่นนางอิราวตี (Irāvati) มเหสีคนหนึ่งของพระเจ้าอัคนิมิตร (Agnimitra) ผู้ดื่มสุรา
 จนเดินโซเซ¹¹⁴ นางอินดุมตี (Indumati) มเหสีของพระเจ้าอชชะ (Aja) ผู้ดื่มสุราจากพระ
 โอรชฺ์ของพระสวามีของเธอ¹¹⁵ พระศิวะ เองก็เคยป้อนสุราให้แก่นางอุมา (Uma) ผู้ภรรยา¹¹⁶
 ในพระราชวังของพระราชามีห้องที่จัดไว้ เป็นสัดส่วนสำหรับเป็นที่ดื่มสุราโดยเฉพาะชื่อว่า ปานภูมि
 (Pānabhūmi)¹¹⁷ ใน कुमारสมภพ กาลิทาสได้บรรยายสภาพของสตรีในวรรณกษัตริย์ว่าเดินทรงตัว
 ไม่ได้จนทกล้ม เพราะดื่ม เครื่องดื่มมีน เมฆจนเกินขนาด¹¹⁸ ในทรราชจริตและมฤจจกฏิกามีข้อความ

---

* รัม คือสุราที่กลั่นจากการหมักน้ำตาลอ้อย น้ำเชื่อมหรือกากน้ำตาลจากอ้อย มีความ
 รุนแรงของแอลกอฮอล์ไม่ต่ำกว่า 40% มีสีตั้งแต่อ่อนไปจนถึง เข้ม บ่มไว้หลายปี เป็นสุราที่ผลิตจาก
 ประเทศที่ผลิตอ้อยมากเช่น เปอร์โตริโก คิวบา จาไมกา อูรุกวัย นิยมใช้ผสมในขนมหวานเช่น
 เดียวกับไวน์,

อุทัย สินธุสาร, สารานุกรมไทย เล่ม 9. (พระนคร: โรงพิมพ์บำรุงนุกุลกิจ,
 2521). หน้า 37-44.

¹¹³ Kane, History of Dharmasastra, Vol.3. p.965.

¹¹⁴ -
 Malv.p.49.

¹¹⁵ Ragh.6.68

¹¹⁶ Kum.8.77

¹¹⁷ Kum.6.42.

114-7 อ้างถึงใน upādhyāya, India in Kalidasa, p.196.

¹¹⁸ Kum.4.12

บรรยายบรรยากาศในร้านขายสุราแห่งหนึ่งว่าแน่นไปด้วยค่างว จ ทหาร และนักดนตรี ธำลึงดื่มสุราก็อย่างสนุกสนานกับเพื่อนฝูง¹¹⁹ ในสมัยปุราณะได้กล่าวถึงพระกฤษณะ ซึ่งชาวอินเดียนับถือว่าเป็นอวตารปางที่ 8 ดื่มสุราร่วมกับชายาทั้ง 16,000 คน ๗ ริมฝั่งแม่น้ำ¹²⁰ และในมหากาโรคะอุทโยคกัณฑ์ก็กล่าวถึงพระองค์ร่วมดื่มสุรากับอรชุนอย่างสนุกสนานอีกด้วย¹²¹

ดังนั้น เมื่อพิจารณาจากหลักฐานดังกล่าว เราอาจสรุปได้ว่า แม้จะมีข้อห้ามการดื่มเครื่องดื่มมึนเมา แต่บุคคลในวรรณะชั้นสูงคือกษัตริย์ และแพศย์ ยังคงสงวนเครื่องดื่มมึนเมาบางประเภทไว้เพื่อคน และแม้แต่วรรณะพราหมณ์ทางตอนเหนือของอินเดียก็ยังปรากฏหลักฐานว่าสามารถดื่มรับบางประเภทได้อยู่

---

¹¹⁹ Hcar.4.142 และ Mricch.6

¹²⁰ MatsyaP.120.31

¹²¹ MBh.Ud.59.5

119-121 อ้างถึงใน Prakash, Food and Drinks in Ancient India, p.185.

โสมในฐานะ เทพเจ้า

โสมดังที่กล่าวมาทั้งหมดหมายถึงโสมในฐานะ เป็น เครื่องดื่มซึ่ง เป็นรูปธรรมที่สามารถสัมผัสได้ เนื่องจากเป็นเครื่องดื่มที่มีคุณสมบัติพิเศษแตกต่างจากเครื่องดื่มอื่น ๆ กล่าวคือได้รับการยกย่องว่า เป็นเครื่องดื่มที่ศักดิ์สิทธิ์ถูกส่งวนไว้สำหรับถวายแก่ เทพ เจ้าและพราหมณ์ประกอบพิธี อีกทั้ง เป็นที่ยอมรับว่าจะสามารถบันดาลผลต่าง ๆ แก่ผู้ดื่มได้ ดังนั้นน้ำโสมจึงถูกยกฐานะขึ้นเป็น เทพเจ้านามว่าโสม เทพ และถือ เป็นเทพที่มีความสำคัญ เป็นอันดับสามรองจากพระอินทร์และพระอัคนี ความความเห็นของมัวร์ (Muir, 1976 : 258) นั้น เทพองค์นี้ถือว่าเป็นตัวแทนของน้ำโสมหรือ เป็นเทพน้ำ เมาของอินเดีย เท่านั้น ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะน้ำโสมทำให้ผู้ดื่ม เกิดความนึกคิด เพื่อฝันว่า คนสามารถจะทำหรือบันดาลสิ่งต่าง ๆ แก่ใคร ๆ ก็ได้จึง เกิดความคิดว่าน้ำโสม เป็นเทพ ในทำนองเดียวกัน แมคโดเนลล์ (Macdonell, 1974 : 104) ก็กล่าวว่า โสม เทพมีสถานภาพทาง มนุษยวิทยาน้อยกว่าพระอินทร์หรือพระวรุณ กล่าวคือมีการกล่าวถึงรูปร่างและพฤติกรรมแบบ มนุษย์น้อยมาก สถานภาพทาง เทพของโสมได้จากจินตนาการที่เกิดจากการดื่ม น้ำคั้นของพืชชนิดหนึ่ง ซึ่ง เรียกว่าน้ำโสม เท่านั้น พฤติกรรมทาง เทพของ เขาจึงไม่เด่นชัด

อย่างไรก็ตามก็ยังมีหลักฐานกล่าวถึงสถานภาพทาง เทพของ เทพองค์นี้ว่ามี เหมือนกับ เทพอื่น ๆ กล่าวคือมีผู้ให้กำเนิด (RV.9.82.3; TBr.2.3.10.1) มีถิ่นที่อยู่ (TBr.3.10.5.1) มีรูปร่างหน้าตา (RV.9.60.1) มีชายาและบุตร (TS.2.3.5.1) ส่วนอำนาจทาง เทพของ เขา มีกล่าวถึงมากในคัมภีร์ฤค เวทว่า เขาเป็นบิดาของปวง เทพ (RV.9.86.10) เป็นบิดาแห่งสวรรค์ และโลก (RV.9.90.1) สร้างขวลเทพ (RV.9.42.4) ประทานฝน (RV.9.39.2) และแสงสว่างแก่กลางวัน (RV.6.44.23) สร้างแสงสว่างทางปัญญาแก่มวลมนุษย์ (RV.9.61.16) ประสานงานกับพวกพิตฤ (RV.8.45.13) และกับ เทพบางองค์เช่นพระอินทร์เพื่อข่าวดุกระ (RV.9.61.22) กับ เทพปุณิน เพื่อสร้างแสงสว่างแก่ เทวดาและมนุษย์ (RV. 2.40.1) และได้รับการอ้อนวอนให้ประทานทรัพย์สมบัติต่าง ๆ (RV.9.78.4) เป็นต้น